

პატანბ გურული

იოსებ სტალინი

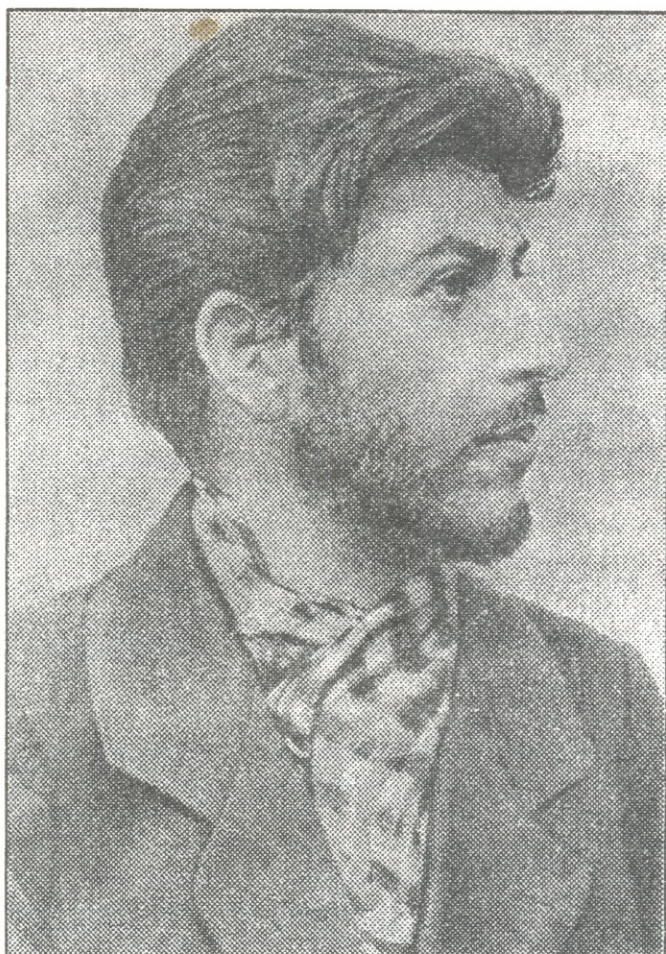
შასალები ბიოგრაფიისათვის
1878-1907

Иосиф Сталин. Материалы к биографии.
1878-1907. Тбилиси, 1998

თბილისი
1998

ვახტანგ ბურული

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

P 196/199

იოსებ სტალინი

მასალები ბიოგრაფიისათვის

1878-1907

წ. გოთაძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

329.150.1 (საი-ბ)

საი-ბ

ქართული
ბიბლიოთეკა

F120-601
3

ქართული
ბიბლიოთეკა

ნაშრომში წარმოდგენილია საარქივო დოკუმენტები და მასალები იოსებ სტალინის ბიოგრაფიისათვის. ეს მასალა დღემდე ვერ მოხვდა სამეცნიერო მიმოქცევაში, თუმცა მას პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება სტალინის ბიოგრაფიის ბევრი მნიშვნელოვანი დეტალის დადგენისათვის.

რედაქტორი - პროფესორი აკოლონ სილაგაძე

რეცენზენტები: დოცენტი ავთანდილ ყოყოლაური
დოცენტი გელა საითიძე

ქართული ბიბლიოთეკა!

კაცოვარსკი, მით.

გეორგი

26.06.98

წინათმხა

საქართველოში დღემდე ვერ ჩამოყალიბდა ქართული აზრი იოსებ სტალინზე. ქართული ისტორიოგრაფია კვალდაკვალ მისდევდა რუსულ და დასავლურ ისტორიოგრაფიას. საქართველოში – იოსებ ჯულაშვილის სამშობლოში – დღესაც დიდი პოპულარობით სარგებლობს ისეთი წიგნები, რომელთა ავტორებს ჭეშმარიტების დადგენა სულაც არ აინტერესებთ. ფართოდ რეკლამირებული ნაშრომები, სტალინის ნააზრევებისა და ნაღვაწის შეფასებას რომ ეძღვნება, უმეტეს შემთხვევაში რომელიმე პოლიტიკური ძალის დაკვეთით არის დაწერილი და კარგად შენიღბული ფალსიფიკაციის ნიმუშებს წარმოადგენს. ქართული ისტორიოგრაფია ჯერ-ჯერობით მზად არ არის პასუხი გასცეს ისტორიის გამყალბებლებს. უფრო მეტიც, იოსებ სტალინის ბიოგრაფიის დაწერა უცხოელ ავტორებს მივანდეთ. მათ კი სტალინის ბიოგრაფიის ბევრი მნიშვნელოვანი დეტალი ან მიჩქმალეს, ან გააყალბეს.

იოსებ სტალინის მოღვაწეობის ერთი მნიშვნელოვანი პერიოდი (1907 წლამდე) საქართველოს უკავშირდება. საქართველოს არქივებში დღემდე თითქმის ხელუხლებლადაა დაცული ისეთი მასალა, რომელსაც პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება სტალინის ბიოგრაფიის დასადგენად. ეს მასალა თვალთ არ უნახავთ უცხოელ ავტორებს. სამაგიეროდ ისინი ფართოდ იყენებენ საეჭვო მეცნიერული ღირებულების მასალას, მეტწილად სტალინის პოლიტიკური მოწინააღმდეგეების მიერ შეითხზილ ფაქტებს და მასზე დაყრდნობით აკეთებენ პრეტენზიულ დასკვნებს. ყოველივე ეს ჩვენი – ქართველი ისტორიკოსების – დუმილის პასუხად ხდება.

წინამდებარე ნაშრომში შევეცადეთ გაგვეანალიზებინა იოსებ სტალინის შესახებ ჩვენს მიერ მოძიებული საარქივო მასალა და შეძლებისდაგვარად გაგვეათილებინა ისტორიოგრაფიაში დამკვიდრებული მცდარი შეხედულებანი. მეტი დამაჯერებლობისათვის დანართში ვაქვეყნებთ საარქივო დოკუმენტებსა და მასალებს.

მსგავსი ნაშრომის შექმნას მრავალი სირთულე ახლდა თან. სიძნელეთა გადალახვა გავვიადვილა ვაზეთ „სვობოდნაია გრუზიას“ მთავარი რედაქტორის, ამჟამად ევგენ ბტის არაბთა რესპუბლიკაში საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის პროფესორ აპოლონ სილაგაძის თანადგომამ და მხარდაჭერამ.

1. როდის დაიბადა იოსებ ჯუღაშვილი

იოსებ სტალინის ოფიციალურ ბიოგრაფიაში, რომელიც ავტორთა კოლექტივმა შეადგინა ი.პ. ტოვსტუხას ხელმძღვანელობით, მრავალი შეცდომა თუ უზუსტობაა გაპარული (იხ.: Иосиф Виссарионович Сталин. Краткая биография. Москва, 1948). სხვას რომ ყველაფერს თავი დაეანებოთ, უზუსტობაა გაპარული ი. სტალინის დაბადების თარიღთან დაკავშირებით, ოფიციალური ბიოგრაფები მიიჩნევენ, რომ იოსებ ბესარიონის ძე ჯუღაშვილი დაიბადა 1879 წლის 21 დეკემბერს. 20-30-იან წლებში თვით ი. სტალინის ხელით შევსებული ანკეტების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, იოსებ ჯუღაშვილი მართლაც 1879 წელს უნდა დაბადებულიყო. სათანადო საარქივო მასალის შესწავლის საფუძველზე დადგინდა რომ იოსებ ბესარიონის ძე სტალინი დაიბადა 1878 წლის 6 დეკემბერს.

1902 წელს იოსებ სტალინი ჟანდარმერიამ დააპატიმრა. 1902 წლის 13 ივლისს ქუთაისის გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველომ რუსეთის იმპერიის შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის დეპარტამენტს გაუგზავნა ოფიციალური დოკუმენტი – ცნობა პასუხისმგებში მიცემული იოსებ ჯუღაშვილის შესახებ. ცნობაში მესამე კითხვის – „**Время рождения**“ – გასწვრივ სწერია: „23 года“. ამ მონაცემის მიხედვით გამოდის, რომ ი. სტალინი დაბადებულია 1879 წელს (1902-23=1879). 1902 წლის 17 ივლისს ბათუმში ჟანდარმთა ცალკე კორპუსის პოდპოლკოვნიკმა შაბილსკიმ და ბათუმელმა ექიმმა ელიავამ შეადგინეს ასევე ოფიციალური დოკუმენტი – „**Протокол примет**“ პასუხისმგებში მიცემული იოსებ ჯუღაშვილისა. ოქმის მეორე კითხვის „**Дата**“ გასწვრივ სწერია: „23 года“. ამ მონაცემითაც ი. სტალინი 1879 წელს უნდა დაბადებულიყო (1902-23=1879). (საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცლები 63-64, 108-109). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ჟანდარმერიას პასუხისმგებში მიცემული მოქალაქის წლოვანების აღმნიშვნელი ციფრი სათანადო გრაფაში შეჰქონდა თვით მოქალაქის ჩვენების საფუძველზე, მაგრამ შემდეგში ეს მონაცემი მოწმდებოდა. საბოლოოდ ჟანდარმერია დაბადების თარიღს დადგენილად ჩათვლიდა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მიიღებდა ამონაწერს სამეტრიკო ჩანაწერების წიგნიდან, რომელიც ეკლესიაში ინახებოდა. იოსებ ჯუღაშვილის დაბადების თარიღიც ამ გზით დადგინდა. გორიდან თბილისის გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოს აცნობეს, რომ იოსებ ბესარიონის ძე ჯუღაშვილი დაიბადა 1878 წლის 6 დეკემბერს (სპპა, ფონდი 8, აღწერა 1, საქმე 772, ფურცლები 78-79). იმავდროულად ჟანდარმერიამ მოიპოვა მეორე დოკუმენტი – თბილისის მართლმადიდებელთა სასულიერო სემინარიის მმართველობის მიერ იოსებ ჯუღაშვილის სახელზე გაცემული ოფიციალური დოკუმენტი – „**Свидетельство**“, რომელშიც აღნიშნულია, რომ იოსებ ბესარიონის ძე ჯუღაშვილი დაიბადა „**в шестой день декабря месяца тысяча восемьсот семьдесят восьмого года**“ (სპპა, ფონდი 8, არწერა 5, საქმე 414, ფურცელი 4).

ოსებ სტალინი შემდგომი დაბატონებების დროსაც თავისი ასაკის შესახებ ისეთ ციფრს ასახელებდა, რომ იგი 1879 წელს დაბადებული გამოდიოდა. 1909 წელს ბაქოში ბატონობაში მყოფ ოსებ ჯულაშვილის შესახებ შექმნილ ოფიციალურ დოკუმენტში კითხვის — „Возраст“ — გასწვრივ სწერია: „30 лет“. ამ მონაცემის მიხედვით ი. სტალინი 1879 წელს უნდა დაბადებულიყო (1909-30=1879). ჟანდარმერია ისევ დაეჭვდა ი. სტალინის ჩვენების სისწორეში. 1911 წლის 20 ოქტომბერს თბილისის გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოდან გორში ჟანდარმერიის უნტერ-ოფიცერს მომონოვს სწერდნენ: „Установи путем допроса проживающей в г. Гори модистки Екатерины Глаховны Джугашвили (урожденной Геладзе) и донести имеется-ли у нея сын Иосиф Виссарионов Джугашвили и в утвердительном случае в каком году и где он родился и в какой именно церкви крещен ея сын“ (სპპა, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცელი 10). იმავე წლის 25 ოქტომბერს გორის მიძინების ეკლესიის წინამძღვარს თბილისის გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოდან სწერდნენ: „Прошу распоряжения о выдаче метрической выписи о рождении и крещении Иосифа Виссарионова Джугашвили“ (სპპა, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცელი 13.) 24 ოქტომბერს გორში ჟანდარმერიის უნტერ-ოფიცერმა მომონოვმა დაჰკითხა ოსებ ჯულაშვილის დედა ეკატერინე (კეკე) გლახოს ასული ჯულაშვილი (გელაძე) და დაკითხვის ოქმი გაუგზავნა თბილისის გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოს. ოქმში ვკითხულობთ: „... действительно у нея (Екатерины Джугашвили - В.Г.) есть сын Иосиф, 33-х лет, родился в гор. Гори, крестился в Горийском Успенском соборе“ (სპპა, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცელი 24.). ე. ი. ეკატერინე ჯულაშვილის ჩვენების მიხედვით ი. სტალინი 1878 წელს უნდა დაბადებულიყო (1911-33=1878). იგივე დადასტურდა გორის მიძინების ეკლესიის სამეტრიკო ჩანაწერების წიგნიდან გაკეთებულ ამონაწერითაც, რომელიც გორიდან მიიღეს თბილისში.

ამრიგად, ოსებ სტალინის დაბადების თარიღად უნდა მივიჩნიოთ 1878 წლის 6 დეკემბერი.

მაინც რაში დასჭირდა ოსებ ჯულაშვილს დაბადების ნამდვილი თარიღის დამალვა? ი. სტალინი 1902 წელს დააბატონრეს ბათუმში. მას ბრალად ედებოდა ორი რამ: თბილისის სოციალ-დემოკრატიული წრის წევრობა და ბათუმის დემონსტრაციის ორგანიზება. ი. სტალინს ჰქონდა შანსი ორივე ბრალდებიდან თავის დაძვრენისა. ამასთან მან კარგად იცოდა, რომ დაბადებული იყო 1878 წელს და როგორც სამხედრო ვალდებული 1900-1901 წლების გაწვევას ექვამდებარებოდა. ამდენად, ი. სტალინისათვის შეიძლებოდა წაეყენებინათ ბრალდება — სამხედრო სამსახურისათვის თავის არიდება. 1879 წელს დაბადებულს კი ასეთ ბრალდებას ვერ წაუყენებდნენ.

2. როგორ სწავლობდა იოსებ ჯულაშვილი სამსო
ნარიაში

თბილისის მართლმადიდებელთა სასულიერო სემინარიაში იოსებ ჯულაშვილი სწავლობდა 1894 წლის სექტემბრიდან 1899 წლის მაისამდე. იოსებ ჯულაშვილი სემინარიაში ზრდილი, თავაზიანი და კეთილსინდისიერი მოწაფის რეპუტაციით სარგებლობდა, იგი შემჩნეული არ ყოფილა ანტისახელმწიფოებრივ ან ანტირელიგიურ მოღვაწეობაში. ყოველთვის ბევრითად მეტადინებოდა. მღეროდა სემინარიის გუნდში (ბარიტონი). ყოველივე ამის გამო 1899 წლისათვის სემინარიის მმართველობა იოსებ ჯულაშვილის ყოფა-ქცევას ფრიადით (ОТЛИЧНО) აფასებდა (სპა, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 414, ფურცელი 4).

1894-1895 სასწავლო წლისათვის იოსებ ჯულაშვილის წლიური შეფასება სხვადასხვა საგნების მიხედვით ასე გამოიყურებოდა:

- საღვთო წერილი - 4
- ბერძნული ენა - 4
- სლავური საეკლესიო გალობა - 4
- ქართული საეკლესიო გალობა - 5
- სიტყვიერება - 4
- სამოქალაქო ისტორია - 3
- მათემატიკა - 4
- ქართული ენა - 5
- ყოფა-ქცევა - 5
- თხზულება - 4

იმავე 1894-1895 სასწავლო წლის ბოლოს ჩატარებულ გამოცდებზე იოსებ ჯულაშვილმა ასეთი შეფასებები დაიმსახურა:

- საღვთო წერილი - 5
- ბერძნული ენა - 4
- სლავური საეკლესიო გალობა - 5
- ქართული საეკლესიო გალობა - 5
- სიტყვიერება - 5
- სამოქალაქო ისტორია - 5
- მათემატიკა - 5
- ქართული ენა - 5

1894-1895 სასწავლო წელს იოსებ ჯულაშვილს არასაპატიო მიზეზით არც ერთი გაკვეთილი არ გაუცდენია, საპატიო მიზეზით გააცდინა -14 (სპა, ფონდი 8, აღწერა 1, საქმე 773, ფურცელი 11).

1899 წელს თბილისის სასულიერო სემინარიის მმართველობამ იოსებ ჯულაშვილის სახელზე გასცა ოფიციალური დოკუმენტი - „მოწმობა“ („Свидетельство“), რომელშიც იოსებ ჯულაშვილის აკადემიური მოსწრე-

ბის შესახებ მონაცემებიცაა შეტანილი. 1894-1899 წლებში იოსებ ჯუღაშვილი
 კილს შეუსწავლია პროგრამით გათვალისწინებული საგნები შემდეგ მიმართულებით:

- საღვთო წერილი – ძლიერ კარგი (4)
- ბიბლიური ისტორია – ძლიერ კარგი (4)
- საეკლესიო ისტორია – კარგი (3)
- ხეთისმეტყველება – ძლიერ კარგი (4)
- ჰომილეტიკა – ძლიერ კარგი (4)
- ლიტურგიკა – ძლიერ კარგი (4)
- რუსული სიტყვიერება – ძლიერ კარგი (4)
- რუსული ლიტერატურის ისტორია – ძლიერ კარგი (4)
- მსოფლიოს სამოქალაქო ისტორია – ძლიერ კარგი (4)
- რუსეთის სამოქალაქო ისტორია – ძლიერ კარგი (4)
- ალგებრა – ძლიერ კარგი (4)
- გეომეტრია – ძლიერ კარგი (4)
- პასხალია – ძლიერ კარგი (4)
- ფიზიკა – ძლიერ კარგი (4)
- ლოგიკა – ფრიადი (5)
- ფსიქოლოგია – ძლიერ კარგი (4)
- ქართული საეკლესიო საგნები – ძლიერ კარგი (4)
- ბერძნული ენა – ძლიერ კარგი (4)

ასეთი აკადემიური მოსწრებით დაამთავრა იოსებ ჯუღაშვილმა სემინარიის
 მეოთხე კლასი და გადავიდა მეხუთეში (სპპა, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 414,
 ფურცელი 4).

3. რატომ ვერ დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია იოსებ ჯუღაშვილმა

იოსებ სტალინის ოფიციალურ ბიოგრაფიაში ვკითხულობთ: „29 мая 1899
 года его исключают из семинарии за пропаганду марксизма“ (Иосиф
 Виссарионович Сталин. Краткая биография. Москва, 1948, стр. 10).
 სინამდვილეში მარქსიზმის პროპაგანდა არ ყოფილა სემინარიიდან ი. სტა-
 ლინის გარიცხვის მიზეზი. 1899 წლის 2 ოქტომბერს თბილისის მართლმად-
 დიდებელთა სასულიერო სემინარიის მმართველობამ იოსებ ბესარიონის ძე
 ჯუღაშვილის სახელზე გასცა ოფიციალური დოკუმენტი – სემინარიის ბლანკზე,
 დაწერილი „Свидетельство“, რომელშიც აღნიშნულია, რომ ყოფა-ქცევაში
 (Поведение) იოსებ ჯუღაშვილის შეფასება იყო ფრიადი (Отлично). ცხადია,
 თუ იოსებ ჯუღაშვილი სწავლის პერიოდში მარქსიზმის პროპაგანდაში იყო
 შემხვეული და ამისათვის სემინარიიდან გარიცხვაც კი დაიმსახურა, მისი

ყოფა-ქცევა ფრიადზე არ შეფასდებოდა. საარქივო მასალებიდან დგინდება რომ იოსებ ჯულაშვილმა ოთხი კლასის დამთავრების შემდეგ სწავლა ვეღარ გააგრძელა სწავლის ქირის გადაუხდელობის გამო.

იოსებ ჯულაშვილი თბილისის მართლმადიდებელთა სასულიერო სემინარიაში სახელმწიფო (საეკლესიო ხაზინის) ხარჯზე არ მიიღეს, რადგან სასულიერო წოდებას არ ეკუთვნოდა. 1894 წლის 3 სექტემბერს იოსებ ჯულაშვილის თხოვნის შემდეგ თბილისის სასულიერო სემინარიის მმართველობამ იგი სემინარიაში საეკლესიო ხაზინის ხარჯზე ჩარიცხა. შემდეგში ეს გადაწყვეტილება შეიცვალა და საეკლესიო ხაზინამ ი. ჯულაშვილს სწავლის საფასურის მხოლოდ ნაწილი გადაუხადა. ამიტომაც 1894 წელს საეკლესიო ხაზინის მიერ გამოყოფილი 480 მანეთის გარდა იოსებ ჯულაშვილს დამატებით – „სწავლის უფლებისათვის“ – კიდევ გადახდევინეს 200 მანეთი (სპპა, ფონდი 8, არწერა 1, საქმე 773, ფურცლები 10,36, 2). ცხადია, 200 მანეთი იოსებ ჯულაშვილისათვის ძალზე დიდი თანხა იყო. 1895 წლის 28 აგვისტოს იოსებ ჯულაშვილმა თხოვნით მიმართა სემინარიის რექტორს, რათა იგი სემინარიაში სრულ სახაზინო ხარჯზე ჩაერიცხათ, რაზეც 1895 წლის 11 სექტემბერს სემინარიის მმართველობისაგან უარი მიიღო (სპპა, ფონდი 8, არწერა 1, საქმე 773, ფურცლები 24, 36). საბოლოოდ ოთხი კლასის დამთავრების შემდეგ, 1899 წელს, სემინარიის მმართველობამ იოსებ ჯულაშვილს უარი უთხრა საეკლესიო ხაზინის ხარჯზე სწავლის გაგრძელებაზე, როგორც არასასულიერო წოდების წარმომადგენელს. (სპპა, ფონდი 8, არწერა 5, საქმე 268, ფურცელი 63). იოსებ სტალინმა თბილისის მართლმადიდებელთა სასულიერო სემინარია დასტოვა.

ღღეს ჩვენს ხელთ არსებული მასალის მიხედვით ცხადი ხდება, რომ იოსებ სტალინი სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში მხოლოდ სემინარიიდან წასვლის შემდეგ (1899 წ.) ჩება. იმავე 1899 წელს სტალინმა შეადგინა მუშათა სოციალ-დემოკრატიულ წრეში მუშაობის გეგმა (შესასწავლი თემები და ლიტერატურის სია). ეს ნაშრომი არ შესულა ი. სტალინის თხოვლებათა მრავალტომეულში, თავის დროზე იგი ჟანდარმებრივად ჩამოართვა ი. სტალინს და ავტორი მას დაკარგულად თვლიდა

4. მონაწილეობდა თუ არა იოსებ ჯულაშვილი 1907 წელს თბილისში განხორციელებულ მსხარეობრივიაში

1907 წლის 13 ივნისს თბილისში ერევნის (დღევანდელი თავისუფლების) მოედნიდან ტერორისტებმა გაიტაცეს რუსეთის იმპერიის ხაზინის კუთვნილი ფული – 250 ათასი მანეთი (ფულის ნიშნები და ბანკის საკრედიტო ბარათები). საყოველთაოდ გავრცელებული შეხედულების მიხედვით ერევნის მოედანზე ექსპროპრიაცია განახორციელეს სოციალ-დემოკრატებმა (რსდმპ თბილისის

კომიტეტი), ოპერაციის საერთო ხელმძღვანელი იყო იოსებ ჯუღაშვილი, ხოლო უშუალო შემსრულებელი სიმონ ტერ-პეტროსიანი (კამო). საარქივო მასალების შესწავლის შედეგად დადგინდა, რომ იოსებ სტალინის 1907 წლის 13 ივნისს თბილისში განხორციელებულ ექსპროპრიაციასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია, უფრო მეტიც ერევნის მოედნიდან ფული გაიტაცეს არა სოციალ-დემოკრატებმა, არამედ სოციალისტ-რევოლუციონერებმა (ესერებმა). ოპერაციას ხელმძღვანელობდნენ ესერთა პარტიის წევრები: 1) სარქის ალექსანდრეს ძე ოთაროვი – მეშხანი, 48 წლის, სომხურ-გრიგორიანული აღმსარებლობისა, ამიერკავკასიის ოლქის სადაზღვევო საზოგადოების აგენტი, მცხოვრები თბილისში, მალაკნების ქუჩაზე №50 სახლში; 2) ვასილ ვასილის ძე პილეცკი – მემამულე, 22 წლის, ამიერკავკასიის რკინიგზაზე ფოსტის გადაზიდვის მრევე განყოფილების თანამშრომელი, მცხოვრები თბილისში სადგურის ქუჩაზე №12 სახლში. (საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 95, აღწერა 1, საქმე 82, ფურცელი 21). უფრო დაწვრილებით, საარქივო მასალების მიხედვით, საქმის ვითარება შემდეგნაირად წარმოგვიდგება.

1. ერევნის მოედნიდან გატაცებული ფულის საქმის ძიების პროცესში 1907 წლის 13 ივნისიდან 9 ნოემბრამდე ძიებას ეჭვიც კი არ აღძვრია ექსპროპრიაციაში სიმონ ტერ-პეტროსიანის (კამოს) მონაწილეობის თაობაზე. კამოს შესახებ ძიების მასალებში ცნობები ჩნდება 1907 წლის 9 ნოემბრიდან, მას შემდეგ რაც იგი ბერლინში დააპატიმრეს. გერმანიის პოლიციამ, კამოს ორი ბრალდება წაუყენა: ავსტრია-უნგრეთის მოქალაქის დიმიტრი მირსკის პასპორტით ცხოვრება და ასაფეთქებელი ნივთიერების შენახვა. რაც შეეხება ერევნის მოედნიდან ფულის გატაცებას – კამოსათვის ეს ბრალდება არ წაუყენებიათ. 1908 წლის მარტში, ერევნის მოედანზე განხორციელებული ექსპროპრიაციიდან ცხრა თვის შემდეგ, ქუთაისის ციხეში მყოფმა პატიმარმა—ტერორისტმა არსენ კორსიძემ ქუთაისის დროებით გენერალ-გუბერნატორს წერილობით აცნობა, რომ ერევნის მოედნიდან ფული გაიტაცა სიმონ ტერ-პეტროსიანმა, იგივე კამომ (სცსსა, ფონდი 94, აღწერა 1, საქმე 82, ფურცლები 149-150). ძიებამ არსენ კორსიძის ჩვენება მაშინვე ჭეშმარიტებად მიიღო და 1908 წლის 20 მარტისათვის კამოს მონაწილეობა ექსპროპრიაციაში დამტკიცებულად მიიჩნია. ამავე დროს კამო ოპერაციის ხელმძღვანელადაც იქნა მიჩნეული (სცსსა, ფონდი 94, აღწერა 1, საქმე 82, ფურცლები 25-26). საიდან უნდა სცოდნოდა არსენ კორსიძეს ერევნის მოედანზე განხორციელებულ ექსპროპრიაციაში კამოს მონაწილეობის შესახებ? საარქივო მასალების შესწავლამ დაგვარწმუნა იმაში, რომ არსენ კორსიძე ან პროვოკატორი იყო, ან უბრალოდ რაღაცას ურევდა. თავის ჩვენებაში არსენ კორსიძე აღნიშნავდა, რომ კამო გენერალ ალიხან-ავარსკის მკვლელობაში მონაწილეობდაო (სცსსა, ფონდი 94, არწერა 1, საქმე 82, ფურცლები 149-150). ცნობილია, რომ კამოს ამ მკვლელობასთან არავითარი კავშირი არ ჰქონია.

2. ძიების მასალებში ერევნის მოედანზე განხორციელებულ ექსპრობრაციასთან დაკავშირებით იოსებ ჯუღაშვილის ხსენებაც კი არ არის — მასზე ეჭვიც არავის მიუტანია.

3. სოციალ-დემოკრატების (ბოლშევიკების) დაკავშირება 1907 წლის 13 ივნისს თბილისში ერევნის მოედანზე განხორციელებულ ექსპრობრაციასთან შემდეგ ვითარებაში მოხდა. 1908 წელს ვ. ლენინის უახლოესი თანამებრძოლი მაქსიმ ლიტვინოვი (იგივე მეერ ვალახი) დააპატიმრეს შვეიცარიში თბილისიდან გატაცებული ბანკის საკრედიტო ბარათების გადახურდავებისას. ეს ფაქტი გახმაურდა მთელს ევროპაში. მაინც ვინ მოახდინა ფულის გატაცება? — ამ კითხვაზე პასუხი თავისთავად გაეცა, რადგან გატაცებული ფული ვ. ლენინთან აღმოჩნდა. ეს შეხედულება კიდევ უფრო განმტკიცდა მას შემდეგ, რაც თბილისიდან გატაცებული ბანკის საკრედიტო ბარათების გადახურდავებისას კვლავ დააპატიმრეს ვ. ლენინთან დაახლოებული პირები: ნიკოლაი სემაშკო, სარა რაეიჩი და სხვები (სცსსა, ფონდი 94, არწერა 1, საქმე 176, ფურცელი 56). თუმცა ძიებას 1912 წელსაც კი არ ჰქონდა იმის დამამტკიცებელი მასალა, რომ ექსპრობრაცია თბილისში სოციალ-დემოკრატებმა იოსებ ჯუღაშვილმა და სიმონ ტერ-ჰეტროსიანმა განხორციელეს.

4. 1907 წლის 13 ივნისს თბილისში განხორციელებულ ექსპრობრაციასთან კამოს არავითარი კავშირი არ ჰქონია, თუმცა გატაცებულ ფულთან კამოს კავშირი მართლაც ჰქონდა. ესერებმა ერევნის მოედანიდან გატაცებული ფული ავლაბარში გადამალეს. ჟანდარმერიამ ფულის ადგილსამყოფელი იცოდა, მაგრამ სისხლისღვრის თავიდან აცილების მიზნით ტერორისტებს თავს არ ესხმოდა. სამაგიეროდ თბილისიდან გამავალი ყველა გზა შეკრული იყო, ავლაბარიც ალყაში იყო მოქცეული. რამდენიმე დღის ლოდინის შემდეგ ესერები მიხვდნენ, რომ ფულს ქალაქიდან ვერ გაიტანდნენ და დახმარებისათვის ყველაზე შესაფერის კაცს — კამოს მიმართეს. თუმცა საარქიო მასალებიდან არა ჩანს, მაგრამ გამორიცხვული არ არის, რომ კამომ საქმის კურსში ჩააყენა ი. სტალინი, რომელიც იმსანად ბაქოიდან თბილისში დაბრუნდა.

კამომ თბილისიდან საზღვარგარეთ ფულის გატანის ოპერაცია უნაკლოდ განხორციელა, მაგრამ ესერები მოატყუა და ფული ვ. ლენინს მიუტანა. ცხადია, დამოუკიდებლად კამო ასეთ ნაბიჯს არ გადადგამდა, მას ვიღაც მართავდა. ვისი დავალებით მოქმედებდა კამო საარქიო მასალებიდან არ დგინდება.

ამრიგად, 1907 წლის 13 ივნისს თბილისში, ერევნის მოედანზე განხორციელებულ ექსპრობრაციაში იოსებ სტალინის მონაწილეობა არ მიუღია.

Вахтанг Гурули

Иосиф Сталин. Материалы к биографии. 1878-1907

РЕЗЮМЕ

В работе на основе архивных документов и материалов по новому представлены несколько значительных деталей биографии Иосифа Сталина.

Во-первых, доказано, что Иосиф Джугашвили /Сталин/ родился не 21 декабря 1879, а 6 декабря 1878 года.

Во-вторых, в Тбилисской духовной семинарии /сентябрь 1894 года - май 1899 года/ Иосиф Сталин никакой революционной или антигосударственной деятельностью не занимался. По поведению он всегда удаивался отличной оцѣнки, его академическая успеваемость была высокая.

В-третьих, Иосифа Сталина не исключали из Тбилисской духовной семинарии за пропаганду марксизма. В 1899 году, после того, как он успешно окончил четвертый класс семинарии и перешел в пятый, Иосиф Сталин не смог продолжить там учебу, поскольку не была внесена плата за нее.

В-четвертых, Иосиф Сталин не принимал участия в осуществленной 13 июня 1907 года в Тбилиси экспроприации, когда террористы похитили принадлежавшие Казначейству Российской империи 250 тысяч рублей. Экспроприацию выполнила партия социалист- революционеров /эсеров/.

ქართული
ბიბლიოთეკა

დოკუმენტები
ДОКУМЕНТЫ

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

№1. გორის მიძინების ეკლესიის მღვდლის იონა გამრეკელის მიერ გაცემული ცნობა იოსებ ჯულაშვილის დაბადებისა და ნათლობის შესახებ.

1886 წლის 19 აგვისტო

Гербовая
марка

Шестдесят
коп.
19 августа
1886 года

СВИДЕТЕЛЬСТВО

год, Тифлисской губернии, Г. Гори Успенского Собора, в копии метрической книги за тысяча восемьсот семьдесят восьмой (1878) в первой части о родившихся, в статье мужского пола под №24, записано так: Родился **шестого (6), а крещен семнадцатого (17) Декабря. Иосиф**. родители его: житель Г. Гори, крестьянин **Виссарион Иванов сын Джугашвили** и законная жена его **Екатерина Гавриловна**, оба православного вероисповедания. При крещении восприемником был житель Г. Гори, крестьянин **Михаил Шиоев сын Цихитатришвили**. Таинство крещения совершал Протоиерей Горийского Успенского Собора **Соломон Хаханов** с причетником **Алексием Квиникадзе**. Подлинность таковой записи удостоверяю подписью и приложением церковной печати. Свидетельство оно выдано по личной просьбе крестьянина Виссариона Иванова сына Джугашвили. Г. Гори, 1886 года 19 Августа.

Священник Горийского Успенского
Собора **ИОНЬ ГАМРЕКЕЛОВ**

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 414, ფურცელი 2. ხელნაწერი. დედანი. ზედა მარცხენა კუთხეში – საგერბო მარკა, მარჯვენა კუთხეში – ქალაქის გამომშვები ფაბრიკის დამლა. ქვედა მარცხენა კუთხეში – გორის მიძინების ეკლესიის ბეჭედი, მარჯვენა კუთხეში – ლუქის ბეჭედი (დაზიანებულია). მღვდელ იონა გამრეკელის ხელრთვა.

№2. იოსებ ჯუღაშვილის თხოვნა თბილისის აკადემიის
მაღლიდაბელთა სასულიერო სემინარიის რექტორს.

1894 წლის 29 სექტემბერი

**Его Высокопреподобию Ректору Тифлисской Православной
Духовной Семинарии и члену Грузино-Имеретинской
Синодальной Конторы, Архимандриту О. Серафиму**

воспитанника I-го кл. I-го
отделения оной-же Семинарии
Иосифа Джугашвили

НИЖАЙШЕЕ ПРОШЕНИЕ

Мать моя находится в самом бедственном положении. Не имея имущества ни движимого ни недвижимого, она живет и содержит меня ручной работой, которую часто не находит; вследствие этого она часто переносит разные лишения и недостатки, тем более, что воспитывает меня во вверенной Вам семинарии.

Посему всенижайше прошу вас, ваше высокопреподобие, выдать мне зимнюю одежду и этим облегчить печальное положение моей матери. Имею полную надежду, что вы непременно окажете мне отцовскую милость и избавите меня от простуды и холода.

Проситель **Иосиф Джугашвили**

1894-го года
29 сентября

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 1, საქმე
373, ფურცელი 6. ხელნაწერი. იოსებ ჯუღაშვილის ავტოგრაფი და ხელრთვა.

№3. იოსებ ჯუღაშვილის თხოვნა თბილისის მაკრონიკული
 მაღიღებელთა სასულიერო სემინარიის რექტორს.
 1895 წლის 28 აგვისტო

**Его Высокопреподобию Ректору Тифлисской Православной
 Духовной Семинарии О. Архимандриту Серафиму**

ученика II-го класса оной-же Семинарии
Иосифа Джугашвили

ПРОШЕНИЕ

Вашему Высокопреподобию известно в каком бедственном
 положении находится мать моя, на попечении коей нахожусь я (отец
 мой, уже три года, не оказывает мне отцовского попечения, в наказание
 того, что я, не по его желанию, продолжил образование), из прошения
 моего, поданного Вам в прошлом году, на что было обращено Ваше
 внимание, и был принят на полуказенное содержание. В настоящее
 время у матери моей ослабли глаза, вследствие чего более не может
 заниматься ручным трудом (единственный источник дохода) и
 заплатить за меня остальные 40 рублей.

Посему я вторично прибегаю к стопам Вашего Высокопреподобия
 и прошу покорнейше оказать мне помощь принятием на полный
 казенный счет, чем окажете величайшую милость.

Проситель Иосиф Джугашвили
 1895-го года 28 августа

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 1, საქმე
 373, ფურცელი 36. ხელნაწერი იოსებ ჯუღაშვილის ავტოგრაფი და ხელრთ-
 ვა.

1895 წელი

Месяц	Свящ. писание	Латинский язык	Греческий язык	Пен.-Ц.-Славянское	Пен.-Ц.-Грузинское	Словесность	Гражд. История	Математика	Грузинский язык	Поведение	Чис. опущен. ур. и по какой прич.		Сочинения
											Уважит	Неуважит	
Сентябрь	4	—	4	3	4	5	4	3	4	5	—		
Октябрь										5	4		
Ноябрь										5	—		
Декабрь	3	—	4	5	4	4	3	4	5	5	—		
Январь										5			
Февраль	4	—	3	4	4	4	3	3	5	5	4		
Март										5			
Апрель	4	—	4	—	5	4	3	4	5	5	6		
Май	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—		
Годовая	4	—	4	4	5	4	3	4	5	5	14		4
Экзамена- ционная	5	—	4	5	5	5	5	5	5	5			3 3/4
Средняя	4 $\frac{1}{2}$	—	4	4 $\frac{1}{2}$	5	4 $\frac{1}{2}$	4	4 $\frac{1}{2}$	5	5			3 7/8

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 1, საქმე 773, ფურცელი 11. ასლი.

1899 წლის 2 ოქტომბერი

СВИДЕТЕЛЬСТВО

Воспитанник Тифлисской Духовной Семинарии **Джугашвили Иосиф**, сын Крестьянина Виссариона, Тифлисской губерний города Гори, родившийся в шестой день Декабря месяца тысяча восемьсот семьдесят восьмого года, по окончании полного курса в Горийском духовном училище, поступил в месяце Сентябрь 1894-го года в Тиф. Духовную Семинарию, в коей обучался по двадцать девятое Мая месяца 1899-го года и при поведении отличном (5) оказал успехи:

- По Изъяснению Св. Писания – } очень хорошие (4)
- Библейской истории – }

- Церковной истории – } хорошие (3)
- Богословию Основному – }
- Гомилетике – }

- Литургике – } очень хорошие (4)
- Русской словесности – }
- Истории русской литературы – }
- Всеобщей гражданской истории – }
- Русской гражданской истории – }
- Алгебре – }
- Геометрии – }
- Пасхалии – }
- Физике – }

- Логике – } отличные (5)

- Психологии – } очень хорошие (4)
- Церковно-грузинским предметам – }

- Языкам { Греческому – очень хорошие (4)
 { Латинскому – не обучался
- Церковному пению { Славянскому – отличные (5)
 { Грузинскому – очень хорошие (4)

По определению педагогического собрания Правления Семинарии, от 29-го Мая 1899 года, утвержденному Его Высокопреосвященством, Высокопреосвященнейшим Флавианом Архиепископом Экзархом Грузии, он, **Джугашвили Иосиф**, уволен из Тифлисской Духовной Семинарии по окончании полного курса учения в IV классе оной и по переводе его в V класс и потому не может пользоваться преимуществами, присвоенными окончившим полный курс учения в Семинарии §178 Высочайше утвержденного 22 Августа 1884 года Устава православных духовных семинарий.

По отпращиванию воинской повинности он пользуется льготами, предоставленными воспитанникам учебных заведений 1-го разряда (Устав о воинской повинности § 56 п. 2.)

В удостоверение сего и дано ему, **Джугашвили**, сие свидетельство от Правления Тифлисской Духовной семинарии за надлежащим подписанием и с приложением печати Правления. **Г. Тифлис. 1899 г. месяца Июня "-" числа. (Октября 2)**

Ректор Семинарии Архимандрит Гермоген
Инспектор Семинарии Иеромонах Димитрий

Члены правления Семинарии { Преподаватель **А. Альбов**
 { Преподаватель **Н. Махатадзе**
 { Протоиерей **Д. Гургенидзе**

Секретарь правления (подпись)

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 414, ფურცელი 4. დედანი. ხელნაწერი. თბილისის მართლმადიდებელთა სასულიერო სემინარიის ბლანკზე. სემინარიის რექტორის არქიმანდრიტ გერმოგენისა და სხვათა ხელრთვა. სემინარიის მმართველობის ბეჭედი.

Программа занятий в социал- демократических рабочих кружках

I. ОБЩЕСТВОВЕДЕНИЕ

1. **Туган-Барановский**. Значение экономического фактора. – “М.Б.”, 1895, №12.
2. **Туган-Барановский**. Экономический фактор и идей. – “М.Б.”, 1896, №4.
3. **Лафарг**. Идеализм и материализм в истории. – “Н.С.”, 1896 №6.
4. **Крживицкий**. Генезис идей. – “М.Б.”, 1897, №6.
5. **Крживицкий**. Распространение идей. – “М.Б.”, 1897, №9.
6. **Маслов**. Общественные отношения и идеология. – “Н.О.”, 1898, №1.
7. **Курсанов**. К вопросу о роли личности в истории. – “Н.О.”, 1898, №3, №4.
8. **Крживицкий**. Человек и общество. – “Н.О.”, 1889, №9.
9. **Лафарг**. Машина, как фактор прогресса. – “С.В.”, 1889, №4.
10. **Каутский**. Представляет ли интеллигенция общественный класс. – “Н.С.”, 1896, №7.
11. **Струве**. Несколько слов по поводу ст. Оболенского. – “Р.М.”, 1896, №9.
12. **Р-н (по Энгельсу)**. Влияние экономической условий на развитие общества. – “М.Б.”, 1897, №1.
13. **Каутский**. Материалистическое понимание истории. – “М.Б.”, 1899, №1.
14. **Бельтов**. К вопросу о монистическом взгляде на историю (отдельно).
15. **Ушаков**. Несколько слов в защиту экономического материализма. – “Р.М.”, 1896, №9.
16. **В.П.** Обзор заграничной жизни. – “Н.С.”, 1897 (ноябрь).
17. **Лабриола**. К вопросу о материалистического взгляда на историю (отдельно).
18. **Каменский**. К вопросу о материалистического взгляда на историю. – “Н.С.”, 1897, №12.
19. **Лабриола**. Письма в Сорелю. – “Ж”, 1899, №4.
20. **Энгельс**. Диалектика и метафизика. – “Н.О.”, 1898, №5.
21. **Н.Х.** Опровергнута ли диалектика? – “Н.О.”, 1898, №2.
22. **Булгаков**. О закономерности социальных явлений. – “Вопросы философии и психологии”, 1896, №5.

-
23. **Струве**. Свобода и историческая необходимость. — “Вопросы философии и психологии”, 1897, №1.
24. **Булгаков**. Закон причинности и свобода человеческих действий. — “Н.С.”, 1897, №8.
25. **Струве**. Еще о необходимости. — “Н.С.”, 1897, №8.
26. **Гвоздов**. К вопросу теологичности исторического процесса. — “Н.О.”, 1898, №8.
27. **Керд**. Гегель (отдельно)
28. **Филиппов**. Пессимизм. — “Н.О.”, 1898, №12.
29. **Г.Л.** Кризис философии классического идеализма в Германии. — “С.В.”, 1889, №3-4.
30. **Кудде**. Рецензия. — “Н.С.”, 1897, №11.
31. **О. Куно**. Социология, этнология и экономическое понимание истории. — “Н.”, 1899, №3.
32. **Риль**. Ф. Ницше, как художник и мыслитель (отдельно).
33. **Е. К-н**. Новая течения в общественных и естественных науках. — “Н.О.”, 1895, №14-18.
34. **Зиммель**. Социальная дифференциация (отдельно).
35. **Лесевич**. Что такое научная философия. — “Р.М.”, 1888, №11, №12; 1889, №1, №3, №10, №11.

II. ФИЛОСОФСКОЕ НАСЛЕДИЕ

XIX В.

36. **Филиппов**. Философия чистаго опыта. — “Н.О.”, 1898, №5, №6.

III. ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭКОНОМИЯ

37. **Б.С.** Труд и капитал. — ц. 20 к.
38. **Гросс**. Экономическая система К.Маркса. — ц. 20 к.
39. **Струве**. Основные положения и вопросы политической экономии. — “М.Б.”, (?), №12.
40. **М.** Заработная плата, цена и прибыль. — “Н.О.”, 1898, №12.
41. **Богданов**. Краткий курс экономической науки. — ц. 1 р. 50 к.
42. **Маркс**. Критика некоторых положений политической экономии.
43. **Чернов**. Мнимые противоречия теории трудовой стоимости. — “Ж.”, 1899, №2.
44. **Каутский**. Экономическое учение К.Маркса.
45. **Булгаков**. Что такое трудовая ценность? — “Р.М.”, 1895, №3.
46. **Булгаков**. О некоторых основных положениях политической экономии. — “Н.О.”, 1898, №2, №9, №10.
47. **Зомбарт**. К критике экономической системы Маркса. — “Н.О.”, 1898, (?).

48. **Нежданов.** Теория прибили и ценности пред судом фетишиста. "Н.О.", 1898, №8, №9.
49. **Нежданов.** Закон ценности и уровень прибили. - "Ж", 1899, №6, №7.
50. **Энгельс.** Закон ценности и уровень прибили. - "Н.С.", 1897, №12.
51. **Туган-Барановский.** Промышленные кризисы. - "Сборник правовых и общественных наук" (и отдельно).
52. **Зиббер.** Д.Рикардо и К.Маркс. - ц. 2 р. 50 К.
53. **Булгаков.** О рынках при капиталистическом производстве (отдельно).
54. **Туган-Барановский.** Капитализм и рынок. - "М.Б.", №6.
55. **Ильин.** Заметка по вопросу о терминологии рынков. - "Н.О.", 1899, №1.
56. **Струве.** К вопросу о рынках при капиталистическом производстве. - "Н.О.", 1899, №1.
57. **Изгоев.** Теория рынков в русской литературе. - "Ж.", 1899, №4.
58. **Нежданов.** К вопросу о рынках при капиталистическом производстве.
59. **Карл Маркс.** Капитал. I, II и III. - ц. 9 р.
60. **Шиппель.** Денежное обращение. - ц. 50 к.
61. **Исаев.** Смитианизм и марксизм пред судом Шмолиера. - "Н.О.", (?) №4, №5.
62. **Маркс.** Нищета философии. - ц. 30 к.
63. **Филиппов.** Прудон, как идеолог мелкой буржуазии. - "Н.О.", 1898, №1, №2.
64. **К. Т-н.** Сисмонди и наши стечественные Сисмондисты. - "Н.С.", 1897, №7, №10.
65. **Булгаков.** Классичкская школа и историко-этническое направление. - "Н.С.", 1897, №1.
66. **Туган-Барановский.** Учение о предельной полезности хозяйственных благ, как причины их ценности.
67. **Франк.** Психологическое направление в теории ценности.
68. **Маслов.** Экономическая теория Николая - она. - "Н.О.", 1898, №3, №4, №6.

IV. ИСТОРИЯ

69. **Каутский.** Очерки и этюды.
70. **Каутский.** Возникновение брака и семьи.
71. **Липперт.** История семьи.
72. **Энгельс.** Происхождение семьи, частной собственности и государства. - ц. 50 к.
73. **Ковалевский.** Происхождение семьи, частной собственности и государства. - ц. 60 к.

-
74. **Куно.** Экономическая основа магеринского господства. — “Н.О.”, 1896, №7.
75. **Крживицкий.** Антропологические этюды. — “Ж.”, 1899, №2, №6.
76. **Каутский.** Общественно-исторические очерки. — “М.Б.”, 1894, №5, №6, №7.
77. **Липперт.** История культуры. — ц. 1 р. 60 к.
78. **Гильдебрандт.** Эволюция права и народа. — “Н.О.”, 1898, №2.
79. **Зимшель.** О роли денег в отношении между полами. — “Ж”, 1899, №2.
80. **Меиер.** Экономическое развитие древнего мира. — ц. 60 к.
81. **Гельвальд.** История античной культуры. — В приложении к “Н.О.”, 1898, (?).
82. **Лафарг.** Томас Кампанела (отдельно).
83. **Ульрих.** Фридрих Великий. — “М.Б.”, 1896, №9, №10.
84. **Энгельс.** Сила экономики при создании современной Германии. — “Н.О.”, 1898, №5
85. **Каутский.** Век гуманизма и реформации.
86. **Каутский.** Национальность нашего времени.
87. **Каутский.** Развитие форм законодательства. (Очерки и этюды).
88. **Лафарг.** Колонии иезуитов в Парагвае. — “Р.Б.”, 1898, №7.
89. **Струве.** Из истории общественных отношений и идей в Германии. — “Н.О.”, 1898, №5.
90. **Фриче.** Немецкий романтизм. — “М.Б.”, 1898, №7.
91. **Дрелинг.** Очерки социального развития Англии до XVIII в. — “О.”, 1898, №7, №11.
92. **Бернштейн.** Общественное движение в Англии. XVII в.
93. **Гиббинс.** Английские реформаторы. — ц. 1 р. 25 к.
94. **Каутский.** Ирландия. — “Р.Б.”, 1893, №12.
95. **Дионсо.** Ирландское восстание 1798 г. — “Р.Б.”, 1889, №3.
96. **Н. Б-тов.** Один из философов XVIII в. — “Н.О.”, 1897, №1, №2.
97. **Тарле.** Дело Бабеффа. — “М.Б.”, 1897, №1, №2.
98. **Водовозов.** Коммунизм. Коллективизм Фурье. — “Р.М.”, 1892, №9.
99. **Каутский.** Противоречия классовых интересов 1789 года. — “С.В.”, 1899, №4, №6.
100. **Струве.** Маркс и Гете. — “М.Б.”, 1898, №2.
101. **Маркс.** Письма из Швейцарии о ласалианизме.
102. **Милюков.** Очерки по истории русской культуры.
103. **Туган-Барановский.** Народ крепостной эпохи. — “Н.С.”, 1897, №11.
104. **Novus (или Novris).** На разные темы.
105. **Иванюков.** Крепостная подкладка прогрессивным идей. — “Н.С.”, 1897, №9.
106. **Каменский.** Судьба русской критики.

- 107. **Н.К. Наумов.** – “Н.С.”, 1897, №8.
- 108. **Соловьев.** 70-ые годы. – “Ж”, 1899, №1.
- 109. **Егоров.** Народничество в прошлом и настоящем. – “Н.С.”, 1897, №2.
- 110. **Санин.** Народничество прежде. – “Н.О.”, 1898, №2, №6.
- 111. **Ильин.** От какого наследства мы отказываемся.

V. ПРОМИШЛЕННОСТЬ

а) История промышленности

- 112. Очерки по экономики древняго мира и средних веков. Изд. Водовозова. (отдельно).
- 113. **Бюхер.** 4 очерка из области народного хозяйства (отдельно).
- 114. **Ковалевский.** Развитие народного хозяйства в Западной Европе (отдельно).
- 115. **Гиббинс.** Промышленная история Англии. Изд. 1898 г. – ц. 70 к.
- 116. **Гельд.** Развитие крупной промышленности в Англии.
- 117. **Шульце-Геверниц.** Крупное производство в Англии.
- 118. История труда. Изд. Водовозова.
- 119. **Туган-Барановский.** Промышленные кризисы в современной Англии.
- 120. **Маркс**..... о свободе торговли..... - “Н.О.”, 1897, №11.
- 121. **Маркс.** Развитие промышленности в Германии. – “Н.О.”, 1898, №6 (научные новости).
- 122. **Шенланк.** Промысловые синдикаты.
- 123. **Шульце-Геверниц.** Из истории русской экономической политики. – “Н.О.”, 1898, №6.
- 124. **Туган-Барановский.** Русская фабрика. – 3 р.
- 125. **Струве.** Научная история развития русской промышленности (о Тугане-Барановском).
- 126. **Туган-Барановский.** Моим критикам. – “Н.”, 1899, №1, №2.
- 127. **Туган-Барановский.** Историческая роль капитализма в развитии нашей промышленности. – “Н.С.”, 1897, №7.
- 128. **Туган-Барановский.** Борьба фабрики с кустарьем.
- 129. **Шульце-Геверниц.** Крупное производство в России. – ц. 75 к.
- 130. **Маслов.** Что такое капитализм? – “Н.О.”, 1898, №3.
- 131. **Ильин.** Развитие капитализма в России. – ц. 2 р. 50 к.
- 132. **Струве.** История и систематическое место русской кустарной промышленности. - “М.Б.”, 1898, №4.
- 133. **Дроздов.** К вопросу о роли экономической эволюции России. – “Ж.”, 1899, №6.
- 134. **Вандервельде.** Роль городов в развитии капитализма.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՔՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՔՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

135. **Ланге**. Рабочий вопрос. – 1,2 р.
 136. **Вебер**. Положение труда в Англии последние.....- 60 л., 15 к.
 137. **Метен**. Социализм в Англии (рецензия).- “Н.О.”, 1899, №?
 138. **Дионео (Дионио)**. Из Англии. – “Р.Б.”, 1897, №7.
 139. **Роджерс**. История труда и заработных плат в Англии в XVIII и XIX вв. – ц. 3 р.
 140. **Ковалевский**. Рабочий вопрос во Франции накануне революции. – “Р.М.”, 1893, №11.
 141. **Классен**. Лассал. Изд. Павленкова. – ц. 25 к.
 142. **Зомбарт**. Социальное движение в XIX столетии. – 1897, №10, № 11. (и в приложении к книге “Чудесный век” Уомса).

Б) СОВРЕМЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

143. **Шиппель**. Технический прогресс современной промышленности. – ц. 20 к.
 144. **Тотлиянц (Потолиянц)**. Главная черта экономического развития передовых стран. – “Н.О.”, 1899, №2.
 145. **Гириш**. Преступления и проституция, как социальные болезни.
 146. **Струве**. К вопросу о безработице. – “Н.О.”, 1897, №10.
 147. **Магайм**. Профессиональные рабочие союзы. – 1 р. 25 к.
 148. **Рузье**. Профессиональные рабочие союзы в Англии. – ц. 1 р. 50 к.
 149. **Астон**. Письма о современной Англии. – “С.В.”, 1897, №10, №12; 1898, №2.
 150. **Пуго**. Новейшие течения в современной английской городской самоуправлении.
 151. **Покровский**. Улучшение рабочих жилищ. – ц. 60 к.
 152. **Дионео (Дионио)**. Письмо из Англии. – “Р.Б.”, 1897, №2.
 153. **Дионео (Дионио)**. Письмо из Англии о женском труде. – “Р.Б.”, 1898, №10.
 154. **Ватсон**. Рабочие классы в Англии и манчестерская школа.
 155. **Ватсон**. Стачки рабочих во Франции и Англии (Этюды и очерки).
 156. **Давидова**. Ричард Остлер – король фабричных детей. – “М.Б.”, 1895, №9.
 157. **Н.П.** Рабочие союзы в Англии и 8-ми часовой рабочий день. – “Р.Б.”, 1892, №12.

- 158. **Нольос.** Немецкие ремесленники. – “Р.Б.”, 1895, №6.
- 159. **Рафаилов.** Что читает немецкий народ? – “М.Б.”, 1898, №7.
- 160. **Шип.** Страхование рабочих в Германии и Франции. – “Ж.”, 1899, №5.
- 161. **Ковров.** Стачка портных и швей (Письма из Германии). – “Р.Б.”, 1896, №3.
- 162. **Вурм.** Жизнь немецких рабочих. – ц. 70 к.
- 163. **С. М.** Рабочие союзы в Германии. – “В.”, 1892, №12.
- 164. **Вл. К-н.** Политические партии в Германии. – “Н.С.”, 1897, №11.
- 165. **Трачевский.** Политическая летопись. – “С.В.”, 1892, №1.
- 166. **В.Т.** Между журналами и газетами. – “Н.С.”, 1896, №12.
- 167. **В.Т.** Вожаки и силы социалистов. – “И.”, 1891, №35, №36.
- 168. **Водовозов.** Антисемитизм в Германии. – “Р.Б.”, №2.
- 169. **Ковров.** Немецкий студент. – “Р.Б.”, 1896, №2.
- 170. **Изгоев.** Французская интеллигенция. – “Ж.”, 1899, №2.
- 171. **Изгоев.** Интеллигентный пролетарий в Италии.
- 172. **Потляниц (Потолиянц).** Фамилистер в Бизе. – “Н.”, 1899, №3.
- 173. **Смирнов.** Вопросы труда в Парижском муниципальном совете. – “Н.С.”, 1897, №?
- 174. **А.З.** Письма из Рима. – “С.В.”, 1898, №4, №6, №7.
- 175. **Лабриола.** Современное положение Италии. – “Ж.”, 1899, №4.
- 176. **Теплов.** Положение силезо-моравских углекопов. – “Н.”, 1899, №3.
- 177. **Теплов.** Женский труд в Вене. – “Н.О.”, 1898, №11.
- 178. **Теплов.** Избирательная борьба в Вене. “Н.С.”, 1897, №7.
- 179. **Теплов.** Новый курс и железнодорожники. – “Н.С.”, 1897, №12.
- 180. **Водовозов.** Политические выборы в Германии. – “Н.С.”, 1897, №1.
- 181. **Васильевский.** Еще о выборах в Германии. – “Н.С.”, 1897, №8.
- 182. **Водовозов.** Политическая партии в современной Австрии. – “Р.Б.”, 1894, №5.
- 183. **Водовозов.** Рабочее движение в Бельгии. – “Р.М.”, 1894, №5.

(1899 год)

საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი 153, ოქცერა 2, საქმე 301, ფურცლები 371-379. ხელნაწერი.

№7 ქუთაისის გუბერნიის ქანდარმერის
 საამართველოში პატივარ იოსებ ჯუღაშვილის შესახებ
 შედგენილი ცნობა.
 1902 წლის 13 ივლისი

Литер Б
 Секретно

СВЕДЕНИЯ

Отдельное требование Начальника Тифлисского Губер-
 нского Жандармского Управления от 2 июня 1902 года за N
 3151

- 1) Когда послана литер А – Эти сведения в г. Тифлисе.
- 2) **Фамилия, имя, отчество** – Джугашвили Иосиф Виссарионов.
- 3) **Время рождения** – 23 года
- 4) **Место рождения** – гор. Гори, Тифлисской губ.
- 5) **Вероисповедание** – Православного.
- 6) **Происхождение** – Крестьянин.
- 7) **Народность** – Грузин.
- 8) **Подданство** – Русско-подданный.
- 9) **Звание** – Крестьянин сел. Диди-Лило Тифлисского у. и губернии.
- 10) **Место постоянного жительства** – гор. Гори Тифлисской губер., временно проживал в Батуме.
- 11) **Место приписки** – сел. Диди-Лило, Тифлисского уезда.
- 12) **Занятия** – Без определяющих занятий.
- 13) **Средства к жизни** – Служба в учреждениях, Обсерватории и иногда давал уроки.
- 14) **Семейное положение** – Холост.
- 15) **Родственные связи** – Имеет отца Виссариона, мать Екатерину, мать живет в г. Гори, а местожительство отца - неизвестно; братьев, сестер не имеет.
- 16) **Места постоянного жительства родителей или заменяющих их родственников или опекунов** – Мать живет в г. Гори, местожительство отца за последние 12 л. неизвестно.
- 17) **Экономическое положение родителей** – Родители живут личным трудом.
- 18) **Место воспитания** – Первоначальное образование получил

Горийском Духовном училище, где окончил курс наук в 1895 г. (в 1894 г. - В. Г.), в том же году поступил в Тифлисскую Духовную семинарию, откуда вышел из 5 класса в 1899 г., не окончив курса за неимением средств.

19) На чей счет воспитывался – До 5 класса семинарии воспитывался на казенный счет, после была потребована плата за право учения и за содержание как не из духовного звания, за неимением средств вышел из семинарии.

20) Был - ли за границу, когда именно, где и с какой целью – Не был.

21) Привлекался ли раньше к дознаниям – Не привлекался, ныне привлечен к дознанию по обвинению по 2 час. 251 ст. Улож. о Наказ., которое еще производстве в гор. Батуме.

22) Основания привлечения к настоящему дознанию – Эти сведения находятся в Тифлисском Губернском Жандармском Управлении.

23) Время привлечения к дознанию – 21 июня 1902 г.

24) Место производства дознания – гор. Тифлис.

25) Время и место обыска или ареста – Обыска не было, так как обвиняемый был уже ранее под стражей.

26) Время первого допроса – 8 июля 1902 г.

27) Что обнаружено по обыску –

28) Принятая мера пресечения – Содержание под стражей в Батумской тюрьме.

С подлинным верно:

Помощник Начальника Кутаисского Губернского Жандармского Управления в Батумском Округе, Подполковник
(подпись)

№ 722

13 июля 1902 г.

В Департамент Полиции

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცლები 63-64. ასლი. ხელნაწერი სპეციალურ ბლანკზე.

№8 შანდარმთა ცალკე კორპუსის კოლოკოპონი
შაბილსკისა და ექიმ ელიავას მიერ გათუშვი კატიპარ
იოსებ ჯულაშვილის შესახებ შედგენილი ოქმი.

1902 წლის 17 ივლისი

ПРОТОКОЛ

1902 г. июля 17 дня, в гор. Батуме я, Отдельнаго Корпуса Жандармов Подполковник Шабильский, на основании циркуляра Департамента Полиции от 26-го мая 1886 г. за N 807, при участии Батумскаго Городового врача Г. Елиавы составил настоящий протокол примет привлеченнаго при Тифлисском Губернском Жандармском Управлении Иосифа Джугашвили

1. **Размер роста** – 2 артина и $4\frac{1}{2}$ вершка (161,8 см. - В. Г.)
2. **Лета** – 23.
3. **Телосложение** – *Посредственнаго*
 - ა) **Нет-ли каких либо особенностей в частях организма** – *На левой ноге 2-й и 3-й палец сросшиися*
 - ბ) **Нет-ли особенной манеры держать себя** – *Нет*
4. **Впечатление, производимое наружностью** – *Обыкновенное.*
5. **Цвет волос на голове, бровях, усах, бороде, бакенбардах и ресницах** – *На голове - темно-каштановые, на усах и бороде каштановые.*
- Вид волос** – *Прямые стоячие*
- Прическа волос** – *Без пробора*
- Бреет-ли волосы** – *Не бреет.*
6. **Цвет и величина глаз, нет-ли особенностей в наружном виде глаз, нет -ли особенностей в наружном смотреть, дальнзорок или близорок и не носит-ли очков** – *Темно-карые, средней величины; очков не носит.*
7. **Склад головы и заметныя внешния особенности** – *Обыкновенный.*
8. **Очертание лба и нет-ли особых примет** – *Прямой, не высокий.*
9. **Очертание и размер носа** – *Нос прямой, длинный.*
10. **Очертание лица, цвет кожи и нет-ли каких-либо наружных особенностей личной кожи** – *Лицо длинное, смуглое, покрыто рябинами от оспы.*
11. **Полость рта, нет-ли недостатка зубов и каких именно** – *На правой стороне нижней челюсти отсутствует передний зуб.*

12. Очертание рта, подбородка и их наружные особенности, нет-ли особенных привычек при разговоре (кривить рот, улыбаться) – *Рот умеренный, подбородок острый, особых привычек при разговоре нет.*

13. Характер голоса и не заикается-ли – *Тихий, не заикается.*

14. Очертание ушей, размер их и наружные особенности – *Средняго размера.*

15. Походка и ея особенности – *Обыкновенная*

16. Не имеет-ли на теле и оконечностях следов болезни, родинок и вообще каких либо особенностей – *На левом ухе родинка, рябины на лице от оспы.*

Подлинное подписали:

Подполковник Шабильский

Батумский городской врач, Коллежский Советник

Елиава

С подлинным верно: Ротмистр (*подпись*)

საქართველოს პოლიტიკური პარტიების არქივი, ფონდი 8, აღწერა 5, საქმე 268, ფურცლები 108-109. ასლი. მანქანაზე ნაბეჭდი.

№9 თბილისის ოსტაის აგენტები „ნ“ და „ბოლშევიკი“
 1907 წლის 13 ივნისს თბილისში ერაყის მოადგილე

ბანსორცინელზეული მესპროკრატციის შმსახმ.

1907 წლის ივნის-ივლისი

"Н"

15 июня 1907 года

Нападение на почту 13 сего июня было произведено 32 человеками, из коих 10 человек были с бомбами, 12 человек с револьверами, а остальные разбирали деньги во время смятения. Какой партии принадлежат грабители мне пока неизвестно. План был составлен одним студентом, живущим где-то на Вере, по фамилии мне неизвестным, но лично его знаю (приметы его: высокого роста, черный, бороду стрижет коротко, в сером костюме и черной шляпе); другой участник ограбления низкого роста, черный, по видимому армянин, носит пенснэ, на левую ногу прихрамивает, ступня коей смотрит влево, говорит медленно, недавно бежал из ссылки и скрывается в Тифлисе, он хочет 16 или 17 сего июня выехать в г. Елисаветополь к какому-то своему товарищу, где намеревается пробыть неделю две, а затем возвратиться обратно в Тифлис; его родственники проживают якобы в д. N 55 по Гоголевской ул.

Ротмистер (*подпись*)

"Большая"

2-го июля 1907 г.

Деньги, ограбленные 13-го июня еще не разделены, находятся в комитете на Авлабарах, их предполагают распределить следующим образом: часть на революционные цели, часть в виде вознаграждения (по 2 тысячи руб.) участникам нападения.

Руководитель группы грабителей – "Старшина" – бывший кондуктор Саркис Отаров, *) живет на Молоканской ул., в доме, что рядом с парком Авчальской конки, ближе к Вокзалу, квартира во втором этаже, третий балкон от угла по Молоканской ул. Сам Отаров маленький, толстый, с большой бородой.

Собрания "черноблужников" бывают ежедневно вечерами часов до 12 ночи. Все происходящее видно с полотна железной дороги и со двора дома занятого железнодорожными служащими.

Разъезженной почтово-телеграфий чиновник Василий Васильевич Пилецкий **) втянут в партию, тяготеет к этому, находится под влиянием

Отарова, где проводит свободное от службы время. При поездках по ж. д. его всегда сопровождают несколько шикарно одетых молодых людей, размещающихся в вагонах первого класса. Все они вместе с Пилецким, выткнувшим жребий, собираются ограбить почту; сердятся на Пилецкого, что он до сих пор не представил случая привести план в исполнение. 30-го июня с вечерним поездом выехал (В. В. Пилецкий — В. Г.) в Баку (молодые люди тоже), это уже пятая поездка, вернется 2-го июля в 12.30 дня с почтовым.

Ротмистр (подпись)

^{х)}**Отаров Саркис Александрович**, мещ., 48 лет, армяно-григорианского вероисповедания, агент страхового О-ва Заказ. Округа, проживает в д. № 50 по Молоканской ул., совместно с женою Ниной Мартыновой, 36 лет.

^{хх)}**Пилецкий Василий Васильевич**, дворянин, 22 лет, помощник разъездного чиновника УШ отдела перевозки почты по Заказ. ж. д., проживает в д. № 12 по Вокзальной ул.

"Большая"

3-го июля 1907 г.

Ограбление денег на Эриванской площади произведено с помощью прибывших в Тифлис Гурийцев, Имеретин и Мингрельцев. Всеми действиями руководил Отаров, который принадлежит к партии С.-Р. (социалист-революционеров — В. Г.), и играет в ней видную роль. Он в настоящее время ничем не занимается и нигде на службе не состоит, жена его иногда принимает кой какую работу и ту больше для видимости. Средства для жизни Отаров получает из своей партии. Проживает он по Молоканской ул., адрес его я указала в прошлый раз. Вам мною переданного я лично не видала, но знаю от лица, которому безусловно верю. На сколько мне известно чиновник Пилецкий состоит в организации чуть ли не с шестнадцати лет (теперь ему 22-й год); он сильно тяготеет своим участием в партии. Служит Пилецкий на вокзале разъездным почтовым чиновником, почти все его товарищи состоят в партии С.-Р. (социалист-революционеров — В. Г.), тоже можно сказать и про чиновников почтамта. Вне службы он ходит не в форменной одежде, а в черной блузе и шляпе. Отаров и другие главари заблаговременно знали, что в Тифлис должен прибыть из Петербурга денежный транспорт в сумме 250.000. Они,

кажется, знали об этом задолго до ограбления. Сначала эта шайка предполагала сделать нападение на транспорт в дороге и для сопровождения этой почты из Баку в Тифлис предполагали устроить Пилецкаго, но последний под благовидным предлогом в глазах начальства уклонился от этого. Последнее обстоятельство можно проверить у почтового начальства. Партией решено произвести еще нападение, но местом операции избран не Тифлис, а участок железной дороги, кажется Тифлис-Батум, где, по сведениям партии, идут большие транспорты денег. Всеми делами и действиями партии руководит Отаров. Как-то в разговоре Пилецкий заявил, что ему выпал жребий участвовать в каком-то крупном предприятии, после совершения котораго должен во избежание арестования или провала куда-то скрыться, недели на три, на четыре. Скрыться же он должен для того, чтобы никто не мог-бы напасть на его след, захватить его и других ни в чем не повинных лиц. Развивая свое предположение Пилецкий указал, что свое исчезновение он должен представить в глазах начальству более или менее благовидно, во избежание возбуждения подозрения. Его подлинная фраза по этому поводу была следующая: "Если меня не убьют и я останусь жив, то мне нужно будет пропасть на целый месяц". На сколько мне удалось дознать, партия, после совершения какого-то действия, хочет спрятать всех исполнителей, а в том числе и Пилецкаго, на котораго выпал жребий участвовать в последнем, в помещении комитета, находящегося где-то на Авлабаре. Пилецкий настолько тяготится своей ролью в партии и своей деятельностью, что готов какой угодно ценой развязаться с ней и бежать отсюда; его убеждения и мнения на столько сильно пошатнулись в последнее время, что он, как я думаю, готов изменить им. Комитет партии С.-Р. (социалист-революционеров -В.Г.) помещается где то на Авлабаре, где как говорят хранятся деньги захваченные на Эриванской площади, в кассе партии. Отаров, как хитрый и ловкий человек, зная или догадываясь, что творится в душе Пилецкаго, постоянно следит за ним и не выпускает его из наблюдения, тем более что еще должен принять участие в каком-то партийном предприятии. В последнее время Отаров все время старается держать Пилецкаго при себе. Деньги предполагают пока оставить в кассе общества, а часть выдать в виде награды исполнителям экспроприации. Дальнейшия сведения мне удастся дознать только исподволь.

Ротмистр (подпись)

საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფონდი
95, აღწერა 1, საქმე 82, ფურცლები 15, 21, 23.

ავტორის მიერ იოსებ სტალინის შესახებ გამოქვეყნებული ნაშრომები:

1. კოსტროვი და სტალინი. – გაზეთი „განათლება“, 1992, №22, გვ. 4.
2. Россия ждала Сталина. – газета „Свободная Грузия“, 1993, №32, стр. 2; №36, стр. 2.
3. სტალინი ქართველთა შორის. – გაზეთი „განათლება“, 1993, №36 გვ.2.
4. ილიას შემდეგ. – გაზეთი „განათლება“, 1994, №4, გვ. 2.
5. Тифлис, Эриванская площадь, 13 июня 1907 года ... Участвовал ли И. Сталин! – газета „Свободная Грузия“, 1994, №152, стр. 4.
6. Великий эксперимент Сталина. – газета „Свободная Грузия“, 1995, №9, стр. 3.
7. Неизвестные страницы биографии Иосифа Сталина. – газета „Свободная Грузия“, 1995, №97, стр. 3.
8. Неизвестный труд Иосифа Сталина. – газета „Свободная Грузия“, 1995, №138, стр. 4.
9. იოსებ სტალინის დაბადების თარიღისათვის. – გაზეთი „განათლება“, 1996, №2 გვ. 4.
10. Два неизвестных письма Иосифа Сталина из сольвычегодской ссылки. – газета „Свободная Грузия“, 1996, №16 стр. 4.
11. როგორ სწავლობდა იოსებ ჯულაშვილი სემინარიაში. – გაზეთი „განათლება“, 1996, №4, გვ. 4.
12. იოსებ ჯულაშვილის თხოვნა სემინარიის რექტორს. – გაზეთი „განათლება“, 1996, №8, გვ. 4.
13. Господин Радзинский отгадывает ... О телесериале „Загадки Сталина“. – газета „Свободная Грузия“, 1996, №143, стр. 3. (соавтор Д. Стурua).

გარდა აღნიშნულისა იოსებ სტალინის მოღვაწეობისა და მსოფლმსედელოების შემსახებას ეძღვნება ავტორის შემდეგი ნაშრომები:

1. რუსული მარქსიზმის აგრესია საქართველოში. – გაზეთი „განათლება“, 1992, №17.
2. ქართული სოციალ - დემოკრატიის ბუნების საკითხისათვის. წერილი მეორე. ბოლშევიზმი საქართველოში. – გაზეთი „ერთობა“, 1993, №6, გვ. 2.
3. ქართული სოციალ - დემოკრატიის ბუნების საკითხისათვის. წერილი მესამე. ეროვნული საკითხი ქართული სოციალ - დემოკრატიის სტრატეგიასა და ტაქტიკაში. – გაზეთი „ერთობა“, 1993, № 19, გვ. 2; №20, გვ. 4.
4. Петроград. Смольный. Джугашвили-Сталину. – газета „Свободная Грузия“, 1993, №28, стр. 3.

5. Некоторые аспекты национального движения Грузии (1861-1939) газета „Свободная Грузия“, 1994, №1, стр. 2.
6. იმპერიიდან იმპერიაში . . . – გაზეთი „საქართველო“, 1994, №28, გვ. 5-6.
7. Политическая ориентация Грузии. Начало XX века – 1921 год. – газета „Свободная Грузия“, 1995, №49, стр. 2.
8. ქართული სოციალ - დემოკრატია 1892-1904 წლებში. ოთხ ნაკვეთად. ნაკვეთი მეორე. „მესამე დასი“ (1892- 1903). თბილისი, 1995.
9. ქართული სოციალ – დემოკრატია 1892-1904 წლებში. ოთხ ნაკვეთად. ნაკვეთი მესამე. თბილისის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაცია (1901-1902). თბილისი, 1995.
10. К вопросу о создании Тбилисской организации РСДРП (вторая половина 90-х годов XIX века – 1902 г.). – Межнациональные отношения сегодня. Сборник статей. Выпуск 4. Ростов-на-Дону, 1996, стр. 84-89.
11. იდეოლოგია და პრაგმატიზმი ქართულ პოლიტიკაში. – გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 1995, №48, გვ. 3-4 (თანაავტორი აპოლონ სილაგაძე).
12. საქართველო და საგარეოპოლიტიკური ორიენტაციის პრობლემა. – გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1996, №35, გვ. 2; №36, გვ. 2; №39, გვ. 3; №42, გვ. 3; №44, გვ. 3 (თანაავტორი აპოლონ სილაგაძე).
13. ბერი ვიორჯი და მეფე ვიორჯი. თბილისი, 1997 (თანაავტორი აპოლონ სილაგაძე).

024/661

სარჩევი

წინათქმა ----- 4

1. როდის დაიბადა იოსებ ჯულაშვილი ----- 5

2. როგორ სწავლობდა იოსებ ჯულაშვილი სემინარიაში ----- 7

3. რატომ ვერ დაამთავრა თბილისის სასულიერო
სემინარია იოსებ ჯულაშვილმა ----- 8

4. მონაწილეობდა თუ არა იოსებ ჯულაშვილი
1907 წელს თბილისში განხორციელებულ ექსპრობრაციაში ---- 9

დოკუმენტები ----- 13

კორექტორი პაკუნა გურული

ფორმატი 60X84 1/16
ფიზიკური ნაბეჭდი თაბახი 2,9
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 2,5

ტირაჟი 300

ფასი სახელშეკრულებო

F120.604
3